

VENO TAUFER

PESNIK, DRAMATIK, ESEJIST, KRITIK, UREDNIK IN PREVAJALEC

Jerneja Umer Kljun
Univerza v Ljubljani

1 Življenjepis

Venko Taufer se je rodil 19. februarja 1933 v Ljubljani. Po zaključenem študiju primerjalne književnosti in literarne teorije na Univerzi v Ljubljani se je v zgodnjih šestdesetih letih najprej zaposlil kot radijski napovedovalec na RTV Ljubljana, na kateri je kmalu zatem postal urednik TV-oddaj o gledališču in književnosti. Po krajšem obdobju v svobodnem poklicu, ko je med drugim postal član Društva slovenskih pisateljev (v nadaljevanju DSP) in pozneje tudi njegov odbornik ter član komisije za stike s tujino, se je Taufer znova posvetil radijskemu novinarstvu. Zaradi službe v jugoslovanski sekciji radia BBC je od leta 1966 do leta 1969 živel v Londonu, po vrnitvi pa se je znova zaposlil v kulturni redakciji RTV Ljubljana, v okviru katere se je posvečal predvsem gledališki kritiki, zaradi česar je obiskal številne mednarodne gledališke festivale (mdr. v Angliji, Franciji, na Finskem in v Jugoslaviji).

Že v času študija je začel objavljati svoje prve pesmi, med drugim že leta 1956 v oporečniški reviji *Beseda*, ki je bila še isto leto ukinjena, in nato v *Reviji 57*, pri kateri je sodeloval kot urednik za leposlovje, ter v reviji *Perspektive*. Prav tako je že v študentskih letih stkal tesno vez z gledališčem, saj je ves čas njenega delovanja sodeloval pri eksperimentalni gledališki skupini Oder 57, ki jo je tri leta tudi vodil. Zaradi delovanja pri revijah, ki so se odpirale problemom kulture, družbe, politike in nacionalnega razvoja, je bil pogosto v nemilosti pri oblasti, vendar to ni omajalo njegovega poguma, saj je čutil, da ima »pravico zahtevati, da se v [...] družbi neki ideali, cilji uresničujejo« (Tratnik 2016). V drugi polovici osemdesetih je kot tajnik DSP sodeloval v gibanju za demokratizacijo in osamosvojitve Slovenije, udeleževal se je vseslovenskih protestov za svobodo in suverenost, bil med ustanovitelji Odbora za zaščito človekovih

pravic (1988) in Slovenske demokratične zveze (1989) ter soavtor Majniške deklaracije (1989).

Taufer je pomembno oblikoval slovenski in mednarodni literarni prostor z ustanovitvijo Mednarodnega literarnega festivala Vilenica (1985–), ki ga je dvanajst let tudi vodil, od leta 1998 pa je deloval kot njegov ustanovni direktor in član žirije. Poleg tega je bil Taufer član Evropske pesniške akademije, bil je predsednik Slovenskega centra PEN, od leta 2000 do 2006 je predsedoval Odboru pisateljev za mir Mednarodnega PEN, med 2011 in 2014 pa je bil predsednik slovenskega pisateljskega društva.

Za svoje avtorsko delo je prejel številne prestižne nagrade doma in na tujem, mdr. nagrado Prešernovega sklada za poezijo (1975), nagrado Branka Miljkovića za najboljšo pesniško knjigo leta na srbohrvaškem jezikovnem področju (za zbirko *Svirac pred paklom*, 1986, prev. Marija Mitrović), nagrado Simona Jenka za zbirko *Vodnjaki* (1987), madžarsko mednarodno literarno nagrado Bethlen Gábor (1989), avstrijsko Mednarodno srednjeevropsko nagrado (1995), Prešernovo nagrado za pesniški opus (1996), slovaško mednarodno literarno nagrado Jana Smreka (2000), nagrado festivala Borštnikovo srečanje (2000) in Župančičevo nagrado za življenjsko delo (2016).

S svojim obsežnim prevajalskim opusom je Taufer slovenskim bralcem predstavil najpomembnejše predstavnike evropske in ameriške moderne poezije. Leta 1976 je prejel Sovretovo nagrado za prevod izbora poezij hrvaškega pesnika Tina Ujevića in zbirke *Pesmi* (1975) makedonskega pesnika Vlade Uroševića. Umrli je maja 2023. Gl. tudi DSP 2014, Kos 2022a, 2022b in 2022c, Koruza 1980, SiGledal, b. d.

2 Prevajalsko delo

Taufer je prevajal iz angleščine, francoščine, ruščine, makedonščine, srbsčine in hrvaščine. Sprva se je prevajanju posvečal iz eksistencialnih vzrokov – v obdobju v svobodnem poklicu je namreč večkrat iskal možnosti za prevajanje, pozneje, ko se je uveljavil kot prevajalec, pa je prevajal le še poezijo po lastnem izboru in pri tem najraje segal po delih tistih pesnikov, ki so pisali take pesmi, kot bi si jih sam želel. Pri svojem izboru pa je bil tudi pragmatičen, saj se je marsikdaj odločal za dela, za katera je čutil, da jih slovenska književnost potrebuje in s tem med drugim slovenske bralce seznanil s pesniki angleškega in ameriškega modernizma.

Tauferjevi prvi pesniški prevodi so bili objavljeni v *Reviji 57*. Od leta 1957 do 2017 je v slovenskih literarnih revijah izšlo še mnogo njegovih prevodov, med drugim tudi pesmi Paula Eluarda, T. S. Eliota, Ezre Pounda, Langstona Hughesa, Williama Butlerja Yeatsa, in predstavnikov sodobne brazilske, litovske, grške, afriške, makedonske in srbske književnosti.

Med Tauferjevimi knjižnimi izdajami pesniških prevodov so najštevilčnejše zastopana dela iz angleške in ameriške književnosti, ki jih je povečini sam uredil in zanje

napisal spremno besedo. Med temi velja omeniti zlasti zbirko pesmi Ezre Pounda (*Pound*, 1973), izbor pesmi T. S. Eliota (*Pesmi in pesnitve*, 1966; *Pesmi*, 1982), *Izbrano delo* W. B. Yeatsa (1983), zbirki pesmi *Zublji* (2000) in *Pesmi* (2007) G. M. Hopkinsa, *Planet na mizi* (2000) Wallacea Stevensa, *Visoka okna* (2005) Philipa Larkina ter več del Teda Hughesa (*Ted Hughes*, 1988; *Vran*, 1999; *Pisma za rojstni dan*, 2005). Prevedel je dela več hrvaških pesnikov, med drugim Slavka Mihalića (*Zadnja večerja*, 1974; *Pregnana balada*, 2001), Tina Ujevića (*Ujević*, 1975) in Vesne Parun (*Pesmi*, 1979). Iz srbske književnosti je v slovenščino prenesel dela Desanke Maksimović (*Tražim pomilovanje*, 1966), Vaska Popa (*Pesmi*, 1977), Miodraga Pavlovića (*Svetli in temni prazniki*, 1977; *Rajski izreki in druge pesmi*, 2007) in drugih. Po uspehu prevoda pesniške zbirke Vlade Uroševića je Taufer prevedel pesmi več drugih makedonskih pesnikov, med drugim tudi Blažerja Koneskega (*Pesmi*, 1976), Radovana Pavlovskega (*Rdeči in črni petelin*, 1978), Bogomila Ćuzela (*Riba nesmisla*, 1985) in Eftima Kletnikovega (*Studenec rane*, 2010). Uredil in prevedel je še pesmi grških pesnikov Konstantinosa Petroua Kavafisa (1999) in Anastassisa Vistonitisa (*Sonce na jarku*, 2004), madžarskega pesnika Ferenca Fehérja (*Do pasu v zemlji*, 1981) ter prispeval prevode za antologije ameriške, latvijske, irske, valizanske, turške, luksemburške in afriške književnosti.

Manj se je posvečal prevajanju proze – med deli, ki naj bi jih Taufer prevajal po naročilu, sta življenjepisa *Življenje Georgea Gershwina* (1962) Davida Ewena in *Življenje s Picassom* (1967) Françoise Gilot in Carltona Laka, roman *Solunski atentatorji* (1966) Jovana Boškovskega ter zbirke kratke proze jugoslovanskih avtorjev.

Prevedel je tudi več dramskih del, med temi velja omeniti besedila T. S. Eliota (*Umor v katedrali*, 1967; *Sweeney Agonistes: fragmenta aristofanske melodrame*, 1973; *Starejši državnik*, 1980), Davida Mercerja (*Flint*, 1972), Auranda Harrisa (*Androkles in lev*, 1975), Petra Shafferja (*Gorgonin dar*, 1996), Petra Weissa (*Nočna gosta*, 1985), Velimira Lukića (*Huda noč*, 1976) Dragana Tomića (*Razpotje*, 1981) in Ljubomirja Simovića (*Potujoče gledališče Šopalović*, 1986). Gl. tudi Tratnik 2016.

3 Avtorsko delo

Veno Taufer je moral prvo zbirko pesmi, *Svinčene zvezde* (1958), zaradi »ideološke nesprejemljivosti«¹ izdati v samozaložbi, druga zbirka, *Jetnik prostosti* (1963), pa je že lahko izšla pri Cankarjevi založbi (DSP 2014). Sledile so ji pesniške zbirke *Vaje in naloge* (1969), *Podatki* (1972), *Prigode* (1973), *Pesmarica rabljenih besed* (1975), *Ravnjanje žeblicev in druge pesmi* (1979), *Sonetje* (1979), *Pesmi* (1980), *Tercine za obtolčeno trobento* (1985), *Vodenjaki* (1986), *Črepinje pesmi* (1989), *Nihanje molka* (1994), *Še ode* (1996), *Kosmi* (2000), *Rotitve* (2003) in *Pismo v steklenici* (2006).

Svoj obsežni pesniški opus je dopolnil z zbirkama mladinske poezije *Jej, krokodil* (1983) in *Kaj kdo je in kaj kdo kuha* (1986) ter več zbirkami teatroloških besedil

in eseev. Leta 1973 je bila v Slovenskem ljudskem gledališču Celje prvič uprizorjena Tauferjeva pesniška igra *Prometej ali Tema v zenici sonca* (1968), leta 1990 pa je v Slovenskem mladinskem gledališču krstno uprizoritev doživela njegova drama *Odisej & sin ali Svet in dom*. V knjigi *Telemahovi komentarji* (2016) je Taufer zbral pregled šestdesetih let svojega ustvarjanja, poleg trinajstih pesniških zbirk pa delo vključuje še neobjavljene pesmi in eseje. Tauferjeva dela so bila prevedena v angleščino, nemščino, nizozemščino, švedščino, italijanščino, španščino, hrvaščino, bosanščino, makedonščino, srbsščino in češčino; vključena so v številne pesniške antologije. Gl. tudi DSP 2014, Tratnik 2016.

4 Uredniško delo

Taufer je urejal zbornike Mednarodnega festivala Vilenica, v katerih so objavljena dela vidnejših slovenskih in tujih pisateljev in pesnikov in ki so predstavljali nekakšne sprotno antologije literarnega dogajanja v srednji Evropi. Izbral in uredil je pesniško zbirko *Izštevanja* Svetlane Makarovič (1977), s Tarasom Kermaunerjem sta uredila izbrana besedila Jožeta Pučnika *Članki in spomini* (1986), sam pa je zbral, prevedel in s spremno besedo opremil dela številnih tujih pesnikov. Gl. tudi DSP 2014.

Veno Taufer, pesnik, prevajalec ter vsestranski literarni in gledališki ustvarjalec, je s svojim obsežnim prevajalskim opusom slovenskim bralcem predstavil najpomembnejše predstavnike sodobne lirike – po Tauferjevi zaslugi so bila v slovenščini med drugim izdana najzahtevnejša modernistična pesniška dela iz angleške in ameriške književnosti.

Bibliografija

- DSP. 2014. »Veno Taufer.« Dostop 5. 9. 2022. <https://drustvo-dsp.si/pisatelji/veno-taufer/>.
- Koruza, Jože. 1980. »Taufer, Veno (1933–).« V *Slovenski biografski leksikon*, 12. zv. *Táborská – Trtnik*, uredili Alfonz Gspan, Jože Munda in Fran Petre. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi684023/#slovenski-biografski-leksikon>.
- Kos, Janko. 2022a. »Beseda, revija za književnost in kulturo.« V *e-Enciklopedija slovenske osamosvojitve, državnosti in ustavnosti*, uredila Ines Vodopivec. Dostop 5. 9. 2022. <https://enciklopedija-osamosvojitve.si/clanek/beseda-revija-za-knjizevnost-in-kulturo/>.
- Kos, Janko. 2022b. »Perspektive.« V *e-Enciklopedija slovenske osamosvojitve, državnosti in ustavnosti*, uredila Ines Vodopivec. Dostop 5. 9. 2022. <https://enciklopedija-osamosvojitve.si/clanek/perspektive/>.

- Kos, Janko. 2022c. »Revija 57.« *V e-Enciklopedija slovenske osamosvojitve, državnosti in ustavnosti*, uredila Ines Vodopivec. Dostop 5. 9. 2022. <https://enciklopedija-osamosvojitve.si/clanek/revija-57>.
- SiGledal. b. d. »Veno Taufer.« Dostop 5. 9. 2022. https://sigledal.org/geslo/Veno_Taufer.
- Tratnik, Ksenija. 2016. »Veno Taufer: V poeziji se najbolj dejansko pove tisto, kar se zamolči. Intervju ob izdaji Telemahovih komentarjev.« Intervju z Venom Tauferjem. RTV SLO MMC, 2. september 2016. <https://www.rtv slo.si/kultura/knjige/veno-taufer-v-poeziji-se-najbolj-dejansko-pove-tisto-kar-se-zamolci/401678>.